

ПЕРЛІВНИЦЕВІ (MOLLUSCA: BIVALVIA: UNIONIDAE) БАСЕЙНУ РІЧКИ ТЕТЕРІВ

Павлюченко Олеся Вікторівна,
Кандидат біологічних наук, доцент

Павловська Анастасія Миколаївна,
Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Молюски родини Перлівницеві (*Mollusca: Bivalvia: Unionidae*) відіграють важливу роль у процесах очищення гідроекосистем. Представники цієї родини можуть накопичувати велику кількість йонів важких металів (Cu, Zn, Pb, Cd) у різних органах свого тіла. Вони здатні адсорбувати з навколишнього середовища радіонукліди та пестициди, акумулюючи ці речовини у власних тканинах [1]. Саме тому перспективним є використання цих тварин у системі екологічного моніторингу. Важливе місце займають перлівницеві у трофічних ланцюгах [5]. М'якуни є харчовим раціоном для водних та водно-болотних тварин. Водночас більшість молюсків є облігатними проміжними хазяями різних паразитів.

Кількісний та якісний склад малакофауни суттєво залежить від гідрологічного режиму водойми. Метою нашої роботи було дослідження фауни та екології перлівницевих басейну р. Тетерів.

Матеріалом слугували молюски родини *Unionidae*, зібрані власноруч в період з травня по вересень 2021 р. Використано загальноприйняті методи збору, транспортування та обробки матеріалу [3]. У пунктах, де проводився збір, визначали щільність поселення молюсків, глибину знаходження тварин та характер донних відкладень. Ідентифікацію видів здійснювали за допомогою визначників [2, 3, 6].

Сучасні літературні дані свідчать про те, що у басейні річки Тетерів зареєстровано 6 аборигенних видів (*Unio pictorum*, *U. conus*, *U. crassus*, *Anodonta anatina*, *A. cygnea*, *Pseudanodonta complanata*). Особливої уваги заслуговують види роду *Pseudanodonta*, оскільки вони є досить вразливими і їм притаманне мозаїчне поширення. Також дослідники звертають увагу на поширення *U. crassus* і констатують зникнення цього виду у багатьох регіонах [4].

Нами виявлено 5 видів перлівницевих, які належать до родів *Unio* та *Anodonta*. З'ясовано поширення молюсків родини Перлівницеві у дослідженому регіоні. За нашими спостереженнями, найбільш поширеним видом є *A. anatina*. Її зустрічальність становить 26,97%. Дещо рідше трапляються молюски *A. cygnea* – 21,71%, *U. conus* – 19,73% та *U. pictorum* – 17,10%. Рідко у басейні р. Тетерів трапляється *U. crassus*. Для цього виду зареєстровано найнижчу зустрічальність – 14,47%.

Щільність поселення перлівницевих у басейні р. Тетерів незначна. *U. crassus* зустрічаються у водоймах з піщано-мулистим та мулистим дном, на глибині 1-1,5 м. Щільність поселення від 1 до 2 екз./м². На мілководді молюсків не

знайдено. Встановлено, що щільність поселення *U. pictorum* також незначна та зазвичай не перевищує 1 екз./м², проте на мілководді становить до 2 екз./м². Мешкають на мулистому та піщано-мулистому дні, глибина оселення сягає 1-1,5 м. *U. conus* зареєстровані здебільшого на м'яких піщано-мулистих та мулистих донних відкладеннях на глибинах 1,5-2 м. У місцях збору щільність поселення перлівницевих цього виду коливається від 1 до 2 екз./м². На мілководді вона незначна та не перевищує 1 екз./м². Досліджено, що *A. anatina* поширена на глибинах 1,5-2 м. Щільність поселення цього виду сягає 2 екз./м². На мілководді моллюсків цього виду нами не виявлено. Встановлено, що беззубка лебедина поширена у мулистих та піщано-мулистих донних відкладеннях, на глибинах 1,5-2 м. З'ясовано, що щільність поселення *A. cygnea* 2-3 екз./м².

Слід зауважити, що у наших зборах відсутня *P. complanata*. Це може свідчити про повне зникнення цього виду у басейні річки Тетерів. Також нами виявлено лише незначну кількість екземплярів *U. crassus*, що також свідчить про мозаїчне поширення цього виду. Фоновими видами у басейні р. Тетерів є *U. conus* та *A. anatina*. Це обумовлено тим, що ці моллюски невибагливі до екологічних умов.

Аналіз літературних даних та власних результатів дослідження дає змогу проаналізувати структуру малакоценозів басейну річки Тетерів. В наш час малакофауна досліджуваного регіону зазнає змін, які спричиняють постійне зрушення структурно-функціональної організації гідроценозів. Внаслідок будування гідростанцій, зменшення течії, забруднення скидами, отруйними хімікатами зазнає змін як якісний, так і кількісний склад малакофауни. Нами встановлено, що фауна перлівницевих басейну річки Тетерів та чисельність моллюсків родини *Unionidae* скорочується.

Список літератури:

1. Алимов А. Ф. Функциональная экология пресноводных двухстворчатых моллюсков: Тр. Зоологический Ин-та АН СССР, 1981. 246 с.
2. Жадин В. И. Моллюски семейства Unionidae. Ленинград: Изд-во АН СССР, 1938. 167 с.
3. Стадниченко А. П. Фауна України. Перлівницеві. Кулькові. Київ: Наукова думка, 1984. Т. 29. вип. 9. 384 с.
4. Янович Л. М. Фауна та екологія перлівницевих (Mollusca: Bivalvia: Unionidae) Центрального Полісся. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 1998. №2. С. 133-136.
5. Korniushev A.V., Yanovich L.N., Melnichenko R.K. Artenliste der Süßwassermuscheln der Ukraine. Mit Bemerkungen über taxonomischen Status, Verbreitung und Gefährdungskategorien einiger Arten und Formen. ConchBooks Friedrich Held Gesellschaft, 2002. S. 463-478.
6. Янович Л. М. Розмноження перлівницевих (Bivalvia: Unionidae) в умовах Центрального Полісся України: автореф. дис. канд. біол. наук. Київ, 1998. 188-206.